

Çevre Sorunlarına Bir Çözüm: Borç-Doğa Takası ^{1 2 3}

Ebru BİLGİN ⁴

Başvuru Tarihi: 05.10.2023

Kabul Tarihi: 03.01.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

2000'li yılların başında yaşanan mali krizler, düşük ve orta gelirli ülkelerin dış borç yükümlülüklerine ilişkin yaklaşımlarının evrimleşmesine neden olmuştur. Bu nedenle, dış finansmanın sadece ekonomik faydalarına odaklanmanın sürdürülebilirlik açısından yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Geliştirilecek yeni dış finansman yaklaşımları ile çevresel ve toplumsal meselelere ilişkin özgün perspektiflerin sisteme entegre edilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda gündeme gelen Borç-Doğa Takası mekanizması ekonomik büyüme ile sürdürülebilir kalkınmayı bir araya getirmeyi amaçlayan bir yaklaşım olması nedeniyle dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın ana amacı Borç-Doğa Takası mekanizmasının işleyişini derinlemesine irdelemektir. İlgili kapsamda mekanizmanın avantaj ve sınırlılıkları tartışılacak; ek olarak vadettiği çevresel katkının ölçüğü değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Borç, Borç-Doğa Takası

Atf: Bilgin, E. (2024). Çevre sorunlarına bir çözüm: Borç-doğa takası. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 153-176.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Bu çalışma Arş. Gör. Ebru BİLGİN'in Prof. Dr. M. Umur TOSUN'un danışmanlığında hazırladığı, "Küresel Kamusal Mal Olarak Doğanın Korunması: Borç-Doğa Takası Analizi" adlı doktora tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

³ "Çevre Sorunlarına Bir Çözüm: Borç-Doğa Takası" başlıklı makalede danışman hocamın isminin yazar olarak bulunmasından feragat ettiğini bildiririm.

⁴ Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ebrubilgin@harran.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2394-4157

A Solution to Environmental Issues: Debt-for-Nature Swap

Ebru BİLGİN⁵

Submitted by: 05.10.2023

Accepted by: 03.01.2024

Article Type: Research Article

Abstract

The financial crises of the 2000s have led to an evolution in the approaches of low and middle-income countries towards their external debt obligations. Within this framework, it has been assessed that focusing solely on the economic benefits of external financing is insufficient in terms of sustainability. New approaches to external financing are expected to integrate unique perspectives on environmental and social issues into the system. In this context, the Debt-for-Nature Swap mechanism, aiming to reconcile economic growth with sustainable development, has garnered attention. The primary objective of this study is to conduct an in-depth examination of the workings of the Debt-for-Nature Swap mechanism. Within this scope, the advantages and limitations of the mechanism will be discussed; additionally, the scale of its promised environmental contribution will be evaluated.

Keywords: Environment, Debt, Debt-for-Nature Swap

⁵ Harran University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Finance, ebrubilgin@harran.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2394-4157

Giriş

21. yüzyılda küresel çevre sorunları, uluslararası politikanın odak noktalarını oluşturmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkeler, endüstriyel aktiviteleri ve nüfus artışlarının etkisiyle, çevresel sürdürülebilirlik konusunda önemli bir farkındalık oluşturmuştur (Yücel ve Kurnaz, 2021, s. 29). Bu farkındalığın ve alınan önlemlerin yeterli olup olmadığı, uygulamadaki eksiklikler ve global stratejilerin etkinliği gibi konular, süregelen akademik diyalogun bir parçasıdır. Ne yazık ki gelişmekte olan ülkelerde (GOÜ), özellikle orman kayıpları ve biyolojik çeşitlilik krizleri bağlamında, bu farkındalığın ve uygulanan politikaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun sonucunda, çevresel sürdürülebilirlik açısından küresel bir bütünsellik sağlamak ve tüm ülkeleri bu konuda etkin bir şekilde harekete geçirmek, uluslararası alanda önemli bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır.

GOÜ'lerin karşılaştığı bu sorunlar, ekosistem dengesinin korunması ve küresel biyoçeşitliliğin sürdürülmesi için küresel çapta atılan adımları da önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle Latin Amerika, Sahra Altı Afrika, Güneydoğu Asya ve Okyanusya gibi bölgelerdeki orman kayıpları, bu bölgelerin karşı karşıya olduğu çevresel krizlerin sadece yerel değil, aynı zamanda küresel düzeyde de önemli etkileri olduğunu göstermektedir. 2004 ve 2017 yılları arasında, bu bölgelerde toplamda 43 milyon hektar orman alanı kaybedilmiştir (Liu, 2022, s. 59). Bu bölgeler küresel orman varlığının yaklaşık yüzde 20'sini temsil ederken, bu kaybın mevcut orman alanlarının yüzde 10'unu azalttığı gözlenmiştir. Geçen yirmi yılda yaşanan bu orman kayıpları 2060-2080 yılları arasında yüzde 5-13 arasında hayvan türü ve yüzde 2-6 oranında deniz canlısının yok olmasına sebep olacak bir biyolojik çeşitlilik krizini de tetiklemektedir (Kaiho, 2023, s. 1-2). Bu çıkarımlar kirlilik, ormansızlaşma ve küresel ısınma gibi insana bağlı faktörlerin bu krizlerin temel sebeplerinden olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Gelişmiş ülkelerin kalkınmadan ziyade istikrar politikalarına odaklanması, Küresel Kuzey'in⁶ ekolojik duyarlılığının artmasına neden olmuştur. Oysaki GOÜ'ler için benzer bir durum söz konusu değildir. Kalkınma hamlesini ivmelendirmek isteyen Küresel Güney enerji kullanımına ve çevreye yönelik çok daha ayrıksı bir perspektife sahiptir. Bu çerçevede GOÜ'lerin hızlı büyüme hedefleri doğrultusunda doğal kaynakları yoğun bir biçimde kullanarak doğaya zarar vermesi, uluslararası alanda pek çok tartışmanın artmasına neden olmuştur (Standing, 2022). Bu şartlar altında kaotik ve çok katmanlı küresel bir problemin baş gösterdiğini değerlendirmek olanaklıdır.

Deneyimlenen küresel ekolojik tahribin önüne ancak uluslararası bir dayanışma ile geçilebileceği aşikârdır. Altyapı eksiklikleri ile malul, enerji sarfiyatı yüksek, GOÜ'lerin işaret edilen problem ile tek başına mücadele etmesi olanaklı değildir. Bahsi geçen ülkeler, tecrübe ettikleri ekonomik güçlükler nedeniyle finansal sıkıntılar çekmekte ve son tahlilde sürdürülemez hâle gelen yüksek iç ve dış borç stokları nedeniyle mali krizlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu şartlar altında küresel güneyin ekolojik duyarlılıkları törpülenmektedir. Aktarılan hususlar sonucunda küresel ölçekte mevcut ekolojik riskler daha da artmakta ve iklim krizi her geçen gün daha geniş bir coğrafyayı etkilemektedir (Asiedu-Akrofi, 1991, s. 572).

Bu zorluklara rağmen, artan riskler karşısında ekolojik sürdürülebilirlik amacı ile çeşitli savunma araçlarının geliştirildiği de vurgulanmalıdır. Özellikle GOÜ'ler tarafından doğanın korunmasının küresel kamusal mal olarak kabul görmesi ile çevresel bilinç artmış, doğa dostu finansal mekanizmalar geliştirilmiştir. Bu mekanizmalardan en dikkat çekenlerinden biri Borç-Doğa Takası'dır (BDT). BDT, gelişmekte olan bir ülkenin

⁶ Küresel Kuzey ve Küresel Güney kavramları, genellikle dünya ekonomisinin ve politik yapısının iki farklı bölümünü temsil etmek için kullanılmaktadır. Bu kavramlar, sadece coğrafi anlamda kuzey ve güneyi değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve politik açıdan farklılaşan iki bölgeyi ifade etmektedir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Odeh, 2010, s. 338.)

belirli doğal habitat ve ekosistemleri koruma ya da onarma taahhüdü karşılığında, alacaklı ülkelerin bu ülkenin yabancı borcunun bir kısmını ya da tamamını silmesi, satın alması, bağışlaması veya serbest bırakması şeklinde gerçekleştirilen anlaşmalardır (Affolder, 2012, s. 454; Fucà vd., 2023, s. 12).

Bu çalışma, çevresel sorunlara alternatif çözümler sunma amacı güden BDT mekanizmasını odak noktası olarak ele almakta ve en iyi bilgimizle, Türkçe literatürde bu konu üzerine henüz bir çalışma bulunmamasından dolayı, alanın ilk kapsamlı ve detaylı incelemesini sunmayı hedeflemektedir. Çalışma, ilk bölümünde BDT'nin temel kavramlarını, tarihçesini ve işleyiş mekanizmasını incelerken, ikinci bölümde farklı ülkelerin BDT deneyimlerini ekolojik ve ekonomik açılarından ele almaktadır. Üçüncü bölümde ise BDT'nin karşılaştığı global çapta sorunlar ve eleştiriler tartışılmaktadır.

Borç-Doğa Takası

Temel Kavramlar

Borç takası, alacaklının borçluya, belirli bir taahhüt ya da projeyi yerine getirmesi karşılığında borcunu indirmeyi veya tamamen silmeyi teklif ettiği bir finansman yöntemidir (Fuller vd., 2018, s. 3). Özellikle çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma projelerine odaklanan takas mekanizmaları, BDT olarak adlandırılır. BDT'nin temel amacı, GOÜ'lerin borç yükümlülüğünü hafifletmelerini ve aynı zamanda çevresel koruma önlemlerini artırmalarını sağlamaktır (Hamlin, 1989, s. 1068). Dolayısıyla BDT, ülkenin mevcut borç yükümlülüklerini toplumsal fayda sağlayacak⁷ projeler için daha uygun finansman koşulları ile yeniden yapılandırmayı amaçlamaktadır.

BDT, özellikle düşük gelirli ülkeler için "sürdürülebilir kalkınma projelerini finanse etmek adına yaratıcı bir alternatif finansman mekanizması" olarak görülmektedir (Booth ve Brooks, 2023, s. 10). Bu yaklaşım, borç verenin borçluya, genellikle doğal kaynakların korunması gibi konuları içeren projeler karşılığında borcu indirme veya tamamen silme fırsatı sunmaktadır (Fuller vd., 2018, s. 3). Borcun nominal değeri ile piyasada satın alınan güncel değeri arasındaki fark, çevresel veya milli koruma programları için kullanılacak sermayenin serbest kalmasını sağlamakta ve bu sermaye bu tür programlara yönlendirilebilmektedir (Sheikh, 2016, s. 13).

Çok yönlü bir finansman mekanizması olarak bilinen BDT, doğa koruma, doğal kaynak yönetimi, korunan alanların belirlenmesi ve yönetimi gibi birçok farklı projeye destek verilebilmektedir (Dogse ve von Droste, 1990, s. 21; Deacon ve Murphy, 1997, s. 8; OECD, 2007). Bu esneklik sayesinde, borçların yerel para birimine dönüştürülmesi, daha düşük faiz oranları ve uzatılmış ödeme süreleri gibi daha uygun finansman koşulları oluşturularak, mevcut borç yükümlülüklerinin bu koşullara uygun şekilde yeniden yapılandırılması sağlanmaktadır (Macekura, 2016, s. 50-53). Bu takas mekanizması, ülkenin dış borcunun bir kısmının⁸ azaltılması, alınması veya yapılandırılması yoluyla, borç yükümlülüğünün, yeni bir borcun veya işlem şartlarının gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Hamlin, 1989, s. 1069). Sonuç olarak, BDT'nin bu çok yönlülüğü, ekonomik ve çevresel hedeflerin uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesine olanak tanımaktadır.

Tarihçe

BDT köken olarak az gelişmiş ülkeler ile alacaklıları arasındaki borç-öz kaynak⁹ (hisse senedi gibi) programlarına dayanmaktadır. 1984 yılında Dünya Doğayı Koruma Vakfı (World Wildlife Fund) ABD Başkan

⁷ BDT'ler sadece ekosistem koruma için değil, aynı zamanda sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve sürdürülebilir kalkınma gibi birçok alanda da uygulanabilmektedir.

⁸ Ülkenin borcunun (borç yükünün) hangi oranda ve miktarda azaltılacağı (affedileceği) ülkeden ülkeye, zamandan zamana değişiklik göstermektedir. Borcun tamamının kapatıldığı anlaşmalar olduğu gibi bir kısmının (%30-%50) kapatıldığı durumlar söz konusu olmaktadır.

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Helpman, 1988.

Yardımcısı Dr. Thomas E. Lovejoy, borcu koruma faaliyetlerine dönüştürmeyi önermiştir¹⁰. Lovejoy, “*borçları azaltırken korumayı teşvik etmenin her iki cephede de ilerleme sağlayacak şekilde etkili olacağını*” belirterek BDT kavramını öne sürmüştür. Bunun üzerine İlk BDT uygulaması 1987 yılında Bolivya’da gerçekleştirilmiştir¹¹.

1990’lara gelindiğinde, bu tür anlaşmaların sayısı gibi kapsamı da artmıştır. Özellikle 1992-1997 yılları arasında, 14 farklı ülkede¹² toplamda 23 BDT gerçekleştirilmiştir (Deacon ve Murphy, 1997, s. 3). Bu dönemde en yoğun şekilde BDT anlaşmalarına dâhil olan ülkeler arasında Kosta Rika, Ekvador, Filipinler ve Madagaskar bulunmaktadır. UNDP’nin (2017) raporuna göre, 1985 ile 2015 yılları arasında yapılan BDT anlaşmalarının toplam değeri 2,6 milyar ABD dolarını aşmıştır. Rapor ayrıca, bu dönem içerisinde, genellikle iki taraflı anlaşmalar aracılığıyla, doğa koruma projeleri için 1,2 milyar ABD doları kaynak oluşturulduğunu belirtmektedir. Bu veriler, BDT’nin sadece 39 farklı ülkede pozitif etkiler oluşturmakla kalmadığını, aynı zamanda çevresel koruma projeleri için önemli finansal kaynaklar da sağlayabildiğini göstermektedir (UNDP, 2017). 2015 yılına gelindiğinde Seyşeller, 21,6 milyon ABD doları tutarındaki borcunu yeniden yapılandırmak amacıyla başarılı bir BDT gerçekleştirmiştir. 2021’de ise Belize, 553 milyon ABD doları borcunu yeniden yapılandırmak üzere başarılı bir BDT uygulamıştır (Maulida, 2022, s. 11). Daha yakın bir tarih olan 2023 yılında ise Gabon, yeni bir BDT anlaşması imzalamıştır. Kayıtlara göre, bu türden 200’den fazla işlem gerçekleştirilmiş ve bu işlemler aracılığıyla değiştirilen borç miktarı, 1987’den bu yana, toplamda 3 milyar ABD doları civarına ulaşmıştır¹³ (Grund ve Fontana, 2023, s. 22).

Son yıllarda BDT’nin olumlu etkileri yukarıda da belirtildiği üzere genişlemekte ve kapsamı artmaktadır. Fakat 2000’li yılların başından itibaren bu konuda yapılan akademik incelemelerin sayısında belirgin bir düşüş gözlenmektedir. Bu düşüş BDT’nin karmaşıklığını¹⁴ ve çeşitli faktörlerin etkileşimini yansıtmaktadır (Fenton vd., 2014, s. 651; Mitchell, 2015; Sommer vd., 2020). Ayrıca bu durumun, çevresel etkilerin detaylı analizinin zaman alması ve BDT anlaşmalarının kaynak yönetimi konusunda endişelere yol açmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, ikincil piyasadaki borç fiyatlarının yükselmesi ve Aşırı Borçlu Yoksul Ülkeler İnisyatifi¹⁵ (Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative) ile Çok Taraflı Borç Yardımı İnisyatifi¹⁶ (Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI)) gibi diğer borç affı programlarının yürürlüğe girmesinin de bu düşüşe katkı sağladığı belirtilmektedir (Steele ve Patel, 2020, s. 22).

2010 yılında Commonwealth Secretariat ve UNDP, borç ödemelerini iklimle ilgili finansal kaynaklara dönüştürecek bir borç takası kavramıyla ilgili önceki yaklaşımları yeniden gündeme getirmiştir. Bu girişim, BDT’lerin yeniden popüler hale gelmesine katkıda bulunmuştur (Rambarran, 2018, s. 269). 2017’de UNDP, BDT’lerin faydalarını ve potansiyel risklerini ele alan detaylı bir rapor yayınlamıştır. Bu raporun, BDT’lerin artışına önemli bir katkıda bulunduğu değerlendirilmektedir.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Lovejoy, 1984.

¹¹ Bolivya BDT’sine ilişkin detaylı bilgi Bolivya BDT deneyimleri bölümünde yer almaktadır.

¹² Bu ülkeler Kolombiya, El Salvador, Honduras, Nikaragua, Peru, Bolivya, Polonya, Mısır, Filipinler, Ürdün, Vietnam, Gine-Bissau, Şili ve Jamaika’dır.

¹³ Bazı ülkelerin anlaşma metinlerindeki gizlilik maddesi nedeniyle belirli bir miktar açıklanmamaktadır. Bu miktar, iptal edilen borcu temsil etmektedir (Affolder, 2012, s. 459). Korunan alan için olan miktarın 3 milyardan daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

¹⁴ BDT literatüründe “karmaşıklık” kimi BDT eleştirmenlerince ortaya konmuş unsurlardan biridir. BDT’lerin karmaşık olması birden fazla tarafın anlaşma sürecine dâhil olması ve yüksek işlem maliyetleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

¹⁵ HIPC (Heavily Indebted Poor Countries) Girişimi: Resmi alacaklılar arasında yapılan bir anlaşmadır ve en çok borçlu olan ülkelerin borç indirimi elde etmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

¹⁶ Çok Taraflı Borç İptali İnisyatifi (Multilateral Debt Relief Initiative- MDRI): Haziran 2005’te G8, IDA (Uluslararası Kalkınma Birliği), IMF (Uluslararası Para Fonu) ve Afrika Kalkınma Fonu’nun, gelişmiş HIPC (Ağır Borç Yükü Altındaki Yoksul Ülkeler) inisiyatifi çerçevesinde tamamlama noktasına ulaşmış ya da gelecekte ulaşacak olan ülkeler üzerindeki borç taleplerini iptal etme amacıyla Çok Taraflı Borç İptali İnisyatifi’ni (MDRI) önermiştir. MDRI, hemen 40 milyar dolarlık borç hafifletme sağlayacak ve 14 Afrika ülkesine fayda sağlayacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Dessy ve Vencatachellum, 2007.

2020 yılına gelindiğinde pandeminin öncelikli harcamalarda bir sapmaya yol açtığı gözlemlenmiş, özellikle son dönemde post-COVID toparlanmasının “yeşil” olması gerektiği anlayışı güçlenmiştir (OECD, 2020; Stone ve Saxena, 2020, s. 4; IMF, 2020). Bu yeni anlayış, Kolombiya¹⁷ ve Arjantin gibi ülkelerin devlet başkanlarının BDT’ler ile ilgili olumlu tutum sergilemelerini teşvik etmiştir. Örneğin; Kolombiya’nın devlet başkanı yağmur ormanlarını korumak için, Arjantin Cumhurbaşkanı¹⁸ ise benzer bir faaliyet için koruma alanı çağrısında bulunmuştur. Buna ek olarak Hükümetler arası İklim Paneli IPCC Çalışma Grubu III (WGIII) raporu, borç-doğa ve borç-iklim takaslarının doğru uygulandığında önemli potansiyele sahip olduğunu vurgulamıştır¹⁹. Mevcut gelişmelerle birlikte BDT’lerin gelişmiş ve GOÜ’lerin gündeminde giderek daha fazla dikkate alındığı görülmektedir²⁰ (Baldwin, Jones ve Jessop, 2022).

İşleyiş

BDT programlarının inisiyatifi kimin aldığı (alacaklı ülke, borçlu ülke veya Sivil Toplum Kuruluşları (STK) gibi aktörler) değişkenlik arz etmektedir. Örneğin; BDT’yi ilk uygulayan ülke Bolivya’da, bu program yerel bir STK olan WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı-World Wild Fund) tarafından önerilmiştir. Ancak, tarihsel süreç içerisinde, programı öne süren aktörlerin borçlu ülkelere alacaklı ülkelere, hatta STK’lara kadar değişebildiği gözlemlenmiştir.

BDT’lerin işleyişinde önemli bir rol oynayan STK’lar, ticari bankalardan devlet borçlarını indirimli fiyatla satın almaktadır (Hansen, 1989, s. 93). STK’lar tarafından borç, borçlu ülkenin yerel para birimine dönüştürülerek bu ülkeye geri satılmaktadır. Bunun karşılığında, borçlu ülkenin yeni çevre koruma önlemlerini benimsemesi talep edilmektedir. Teklif onaylandığında, STK borçlu ülkenin yabancı para cinsinden borcunu uluslararası borç piyasasında büyük bir indirimle satın almaktadır. Bu borcu borçlu ülkenin merkez bankasına yerel para cinsinden ödenmek üzere sunmaktadır (Model, 1990, s. 1196). Bu yöntemle borç resmi olarak kapatılmakta ve ilgili STK borçlu ülkede çevresel projeleri finanse etmek için bu kaynağı kullanmaktadır (d’Chamon, Thakoor ve Zettelmeyer, 2022, s. 30).

BDT mekanizmalarının etkinliği, çeşitli faktörlere bağlı olarak belirlenmektedir. Bu faktörler arasında ülkenin ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel koşulları sayılmaktadır. Farklı ülkelerdeki finansal düzenlemeler ve borç yapılandırma politikaları, BDT’nin uygulanabilirliğini etkileyen kritik unsurlar olarak görülmektedir. Özellikle, bir ülkede saptanan borç yükü ve borç yapısı, BDT’nin etkili bir biçimde uygulanmasını karmaşıklatabileceği belirtilmektedir. Eğer borç seviyeleri aşırı yüksek ya da aşırı düşükse, bir STK veya alacaklı ülke tarafından ekonomik açıdan avantajlı bir anlaşma oluşturulmasının zorlaşabileceği ifade edilmektedir. Bu durum, korunması gereken doğal bir alanın kritik öneme sahip olduğu durumlarda bile, borç miktarının düşüklüğü nedeniyle anlaşmanın gerçekleştirilememesi olasılığını artırmaktadır (Volz vd., 2021). Bu tür zorluklar, BDT’nin karmaşıklığını artırmakta ve anlaşmanın başarılı bir biçimde hayata geçirilmesi için üstesinden gelinmesi gereken engellerin varlığını belirtmektedir.

Borç takasının başarılı ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi için belirli kriterlerin karşılanması gerekmektedir. İlk olarak, tüm ilgili paydaşların görüşlerini almak için kapsamlı görüşmeler yapmak esastır. Bu durum,

¹⁷ Colombia’s New President Calls for Debt Swap to Protect the Amazon, 2022. (2022, Ağustos). Climate Home News. Erişim adresi: <https://www.climatechangenews.com/2022/08/10/colombias-new-president-debt-swap-protect-amazon-rainforest/>

¹⁸ Soutar, R ve Koop, F. (2021, Aralık). Explainer: What are debt-for-nature swaps?. Dialogo Chino, 11(3). Erişim adresi: <https://dialogochino.net/en/trade-investment/47862-explainer-what-is-debt-for-nature-swap/>

¹⁹ IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), (2007), Climate change 2007: Synthesis report. Summary for policy makers: http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr_spm.pdf

²⁰ Gabon 25 Temmuz 2023 tarihinde bir BDT gerçekleştirmiştir. Londra Borsası’nda başlatılan ihalelerle gerçekleştirilen bu işlem, Gabon’un dış borcunu 450 milyon dolara kadar (267,1 milyar CFA frangına) azaltmasına olanak tanıdığı belirtilmektedir. BDT kapsamında deniz biyoçeşitliliğini koruma seçimi küçümsenmeyecek kadar önemli olan Gabon anlaşma karşılığında, ABD merkezli doğa koruma kuruluşu The Nature Conservancy’nin desteğiyle deniz çevresini koruma taahhüdünde bulunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Sguazzin ve White, 2023; Desai, 2023.

BDT'nin siyasi destek sağlama noktasında kritik bir rol oynamaktadır (Yue ve Wang, 2021, s. 13). Bu süreçte BDT'lerin maliyet ve süre yükümlülüklerini azaltmak amacıyla spesifik bir anlaşma metni hazırlanması önem taşımaktadır (Mahony, 1992, s. 97). Bu aşamadan sonra, uygulamanın etkisini doğru bir şekilde değerlendirebilmek için etkili bir izleme, raporlama ve doğrulama (İRD) çerçevesi benimsenmelidir (Grigoryan vd., 2021). Bu süreç ulusal sahiplenmenin sağlanmasında, programın sürdürülebilirliği ve etkinliği açısından kilit bir role sahiptir. BDT'ler aracılığıyla elde edilen finansmanın, kredi sağlayan ülkelerin resmi kalkınma yardımları üzerine ilave bir kaynak olarak konumlandırılması esastır. Bu finansmanın amacı, iklim ve çevresel hedeflere doğrudan katkı sağlamak olmalıdır. Bununla birlikte, BDT'den elde edilen finansmanın doğru şekilde kullanılmasını sağlamak esastır. Bu nedenle, bu finansal kaynağın varlığı, devletin diğer kritik bütçe kalemlerinde kısıtlamalar yapma gereksesi olarak öne sürülmemelidir (O'Neill ve Sunstein, 1992, s. 93).

Modeller

BDT'lerin benzer yapıları olmakla birlikte, bu işlemlerin uygulama biçimleri (örneğin; müzakere edilen şartlar, tarafların özel eylemleri, kullanılan özel araçlar ve zamanlamalar) bir takastan diğerine farklılık göstermektedir. Her biri, borçlu ülkenin özgün ekonomik/çevresel zorluklarına göre özelleştirilmekte ve politik etkenler²¹ tarafından derinlemesine etkilenmektedir (Hrynik, 1990, s. 150; Didia, 2001, s. 485).

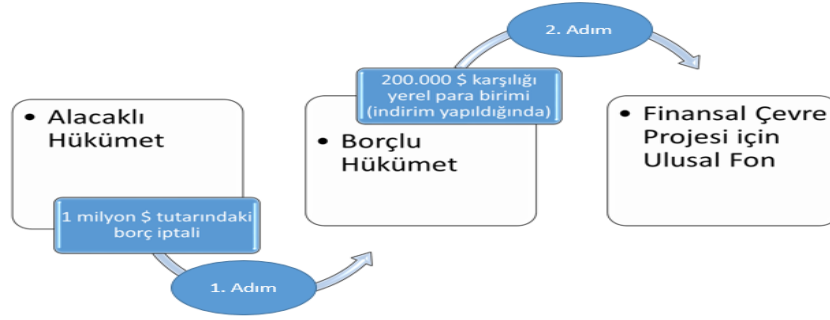
Uluslararası düzeyde gerçekleştirilen BDT'lerde çeşitli modeller ve kurumsal düzenlemeler tercih edilmiştir. Günümüze kadar kullanılan iki ana borç takası modeli, bir işlemde müzakere eden tarafların sayısına bağlı olarak değişmektedir. Bu iki model şunlardır:

- İkili (doğrudan) borç-doğa takasları,
- Üçlü veya çok taraflı borç-doğa takasları (bir aracı vasıtasıyla).

İkili Borç-Doğa Takasları

İkili BDT'lerde, alacaklı ve borçlu ülkeler doğrudan etkileşim halinde olup, bu takas genellikle ülkeden ülkeye resmi fonlarla gerçekleştirilmektedir (Hassoun ve Frank, 2010; Brears, 2022, s. 55). Alacaklı ülke, borçlu ülkenin borcunu şartlı olarak affetmeyi kabul ederken, borçlu ülke bu koşullarla yerel para biriminde çevre koruma önlemlerine belirli bir miktar harcamaktadır (Brears, 2022, s. 59). Bu şartlar, ormansızlaşmayı önleme gibi yerel çevre programlarının finanse edilmesini ve ilgili prosedürlerin uygulanmasını içermektedir (Hassoun ve Frank, 2010). Bu durum, iki ülke arasındaki doğrudan müzakere sonucu belirlenen şartlara dayanmaktadır. Borçlar, bu tür anlaşmaların bir sonucu olarak genellikle iptal edilmekte, yeniden yapılandırılmakta veya borçlu ülke tarafından indirimli bir fiyata geri alınmaktadır (Occhiolini, 1990, s. 4). Yeniden yapılandırma durumunda, borçlu ülkenin faiz ödemeleri veya geri alım fiyatının bir yüzdesi aracılığıyla çevre için fon oluşturulmaktadır (Sheikh, 2016, s. 9). Karşılığında, borçlu ülke, tam nominal değeri yerel para cinsinden koruma projelerine yatırım yapmayı taahhüt etmektedir (Yue ve Wang, 2021, s. 7-8). Bu taahhütler, belirli alanların korunmasından, eğitim programlarının oluşturulmasına ve daha sonraki belirlemelere bırakılan çevresel amaçlar için fonların kurulmasına kadar uzanmaktadır (O'Neill ve Sunstein, 1992, s. 110).

²¹ 31 Ağustos 2023'te Gabon'da yaşanan darbe, ülkenin daha önce taahhüt ettiği BDT anlaşmasını ciddi bir belirsizliğe sürüklemiştir. Bu tür politik istikrarsızlıklar, bir ülkenin hem borç ödemelerini hem de anlaşmada belirttiği çevre ya da koruma çabalarını yerine getirme kapasitesini tehlikeye atmaktadır.

Şekil 1. İkili Borç-Doğa Takası Şematik Gösterimi OECD'den (2007) yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur²²).

STK'ların ikili takasta da belirgin bir rolü olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Bu rol, programların başlatılmasından işleyişlerine katkı sağlamaya kadar geniş bir ölçekte olabilir. Ayrıca, STK'lar aracı olarak da iki devlet arasındaki anlaşmaları kolaylaştırabilirler.

Şekil 1, standart bir ikili BDT işleminin iki temel adımını göstermektedir. İlk adımda, alacaklı ülke ve borçlu ülke arasında 1 milyon dolar tutarında bir borç iptali gerçekleşmektedir. Bu, borçlu ülkenin finansal yükünü hafifletmeyi ve alacaklı ülkenin sürdürülebilir bir çözümle borçlarını yeniden yapılandırmayı amaçlamaktadır. İkinci adımda, borçlu ülke, iptal edilen borcun bir kısmına karşılık gelen 200.000 dolar değerinde yerel para birimini, indirim yaptıktan sonra, bir Finansal Çevre Projesi için Ulusal Fon oluşturmaktadır. Bu adımda, finansmanın çevresel koruma veya sürdürülebilir kalkınma gibi belirli amaçlar için tahsis edildiği görülmektedir.

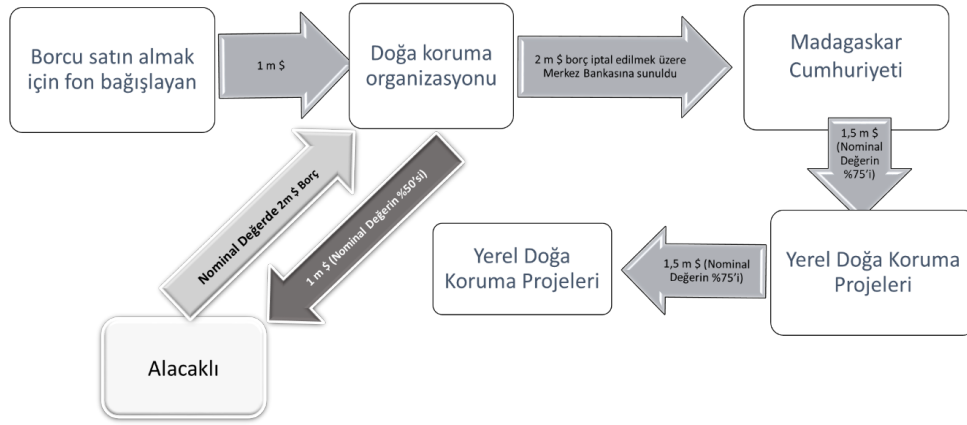
Üçlü veya Çok Taraflı Borç-Doğa Takasları

Üçlü BDT'ler, borçlu ve alacaklı ülkelerin yanı sıra bir STK'nın da dâhil olduğu bir yapı oluşturmaktadır. Bu çerçevede hem kamu hem de özel borçlar için uygundur. Üçlü BDT'lerde, borçlu ve alacaklı ülkelerle birlikte, çevre koruma konularında bölgesel veya küresel düzeyde uzmanlaşmış bir STK da aktif bir rol üstlenmektedir²³. Bu tür bir yapı, farklı tarafların bilgi ve kaynaklarını entegre bir şekilde kullanmayı amaçlamaktadır (Thapa, 1998, s. 249).

Bir kuruluş (örn. STK), alacaklıdan borçları bağış olarak talep edebileceği gibi ikincil piyasada nominal değerinin altında bir indirimle borçları satın alabilmektedir. Bu tür finansmanın sağlanmasının ardından, borçlu ülke borcunun iptali için ayrı ayrı müzakereler yapmaktadır. Koruma alanında faaliyet gösteren STK'lar -Conservation International (CI), the Nature Conservancy ve WWF gibi- genellikle bu tür üç taraflı BDT'leri müzakere etmektedir (OECD, 2007, s. 38-39).

²² Şekil oluşturulurken borcun nominal değerinin %20'sine satın alındığı, borç ödemesinin ise %30'unun yerel para biriminde yapılacağı varsayılmıştır.

²³ BDT'lerde birden fazla STK için içerisinde olabildiği gibi birden fazla alacaklı da takas işlemine katılım sağlayabilmektedir.

Şekil 2. Çok Taraflı Borç-Doğa Takası Şematik Gösterimi Moye ve Paddack (2003) aracılığıyla yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2, çoklu bir takas örneğini aktarmaktadır. Şekilde 1994 yılında gerçekleştirilen Madagaskar'ın BDT süreci ile ilgili bazı finansal işlemler ele alınmıştır. Erken dönem BDT'ler içerisinde yer alan Madagaskar BDT'si ticari borcun nominal değerinin %50'sine satın alındığını göstermektedir. Bu, ticari borçların piyasa değerinin, nominal değerlerinin yarısı kadar olduğu anlamına gelmektedir. Borcun iptali karşılığında, Madagaskar borcun nominal değerinin %100'üne eşit olan bir miktarı Malagaz frangı²⁴ olarak ödemeyi kabul etmiştir. Ancak 1994'te, borcun geri ödeme oranı nominal değerinin %75'ine indirilmiştir (USAID, 2015). Burada kabul edilen varsayımlar şunlardır (Moye ve Paddack, 2005, s. 11):

1. Madagaskar'ın ticari borcu, nominal değerinin %50'sinde işlem görmektedir.
2. Yerel para biriminde (Malagaz Frangı) geri ödeme oranı %75'tir.
3. Karşı ödeme, Malagaz Frangı olarak yapılmaktadır.

Borç-Doğa Takası Deneyimleri

Bu bölümde, BDT uygulamalarına dair farklı tematik konular beş ana kategoride incelenmektedir. Bunlar: egemenlik endişeleri, yönetim, zaman ölçekleri, düşük dönüştürülmüş miktarlar ve çevresel faydalar olarak belirlenmiştir. Bu tematik sınıflandırmalar, üç farklı ülkenin deneyimleri ışığında incelenmektedir. Bolivya, özellikle BDT uygulamasına öncülük etmesiyle bilinirken; Madagaskar, birden fazla koruma alanında gerçekleştirdiği BDT deneyimleriyle dikkat çekmektedir. Seyşeller ise, sunduğu geliştirilmiş BDT modeli ile öne çıkmaktadır.

Bolivya Borç-Doğa Takası Deneyimi

Bolivya, BDT'nin ilk uygulandığı ülke olarak bilinmektedir. Bolivya hem borç yükünü hafifletmek hem de ulusal doğal kaynakları ve biyosfer rezervlerini koruma altına almak amacıyla BDT'yi kabul etmiştir (Deacon ve Murphy, 1997, s. 5). Söz konusu dönemde Bolivya'nın karşı karşıya kaldığı borç, yaşanan ekonomik zorluklar, dış ticaret dengesizlikleri ve yüksek enflasyon oranlarından kaynaklanmaktadır (Thapa, 1998, s. 255). Bu süreçte, karşılıklı müzakereler ve uzlaşmalarla borcun bir bölümü satın alınarak doğal alanların korunmasına yönlendirilmiştir. Bu takasın kökeni, Temmuz 1987 tarihine dayanmaktadır. O tarihte CI ve

²⁴ Malagaz frangı (Malagasy Franc): Madagaskar'da "Ariary" adlı para birimi, 2005 yılında yürürlüğe girerek Malagaz Frangı'nın yerini almıştır.

Citicorp Investment Bank aracılığıyla Bolivya'nın 4,1 milyon dolarlık ticari borcunu 650.000 dolara indirerek, bu borcu 100.000 dolara satın almıştır. (CI, 1987; Cody, 1988, s. 29). Bu borç, nominal değerine göre yaklaşık %85 indirimle satın alınmıştır. Anlaşma karşılığında, Bolivya'nın Devlet Başkanı, ülkenin kuzeyinde bulunan Beni biyosfer rezervini (Sadler, 1991, s. 326) koruma altına alma ve bu rezervin yanındaki tropikal ormanı korumak için 250.000 dolarlık bir fon ayırma taahhüdünde bulunmuştur (O'Neill ve Sunstein, 1992, s. 107).

Bu takas, Bolivya'nın Beni Biyosfer Rezervi'ne en üst düzeyde yasal koruma sağlamasına olanak tanımış ve korunan alanın büyüklüğünü 3,7 milyon akre'ye kadar genişletme kararı almıştır²⁵. Çevre yönetimi için BDT konusunda adım atan Bolivya'da egemenlik meselesi, oldukça tartışılan bir konudur. Ülkenin anlaşma kapsamında belirli arazileri yabancı koruma gruplarına sattığına dair yaygın bir yanlış bilgiye sebep olmuştur (Freeland ve Buckley, 2010, s. 80). Bu yanlış bilgi, anlaşmanın yerel halka yeterince açıklanmamış olmasından kaynaklanmaktadır (Cassimon, Prowse ve Essers, 2011, s. 18). Ayrıca, Bolivya medyasının CI'nın Bolivya'nın "ormanlarının bir bölümüne sahip olduğu" şeklindeki yanıltıcı haberleri büyük bir rol oynamıştır²⁶ (Page, 1990, s. 277). Literatürde, bu yanlış bilginin yarattığı siyasi huzursuzluğun Bolivya'ya maliyetinin, gerekli yasal sürecin 21 ay gecikmesine ve bu gecikmenin neden olduğu büyük bir faiz geliri kaybına neden olduğu belirtilmektedir (Gibson ve Curtis, 1990, 355; Greener, 1991, s. 164). Ancak, sonraki BDT uygulamalarının, bu tür sorunlara çözüm getiren yapısal değişikliklerle evrim geçirdiği gözlemlenmektedir (Deacon ve Murphy, 1997, s. 2).

Bolivya'nın BDT deneyimi, STK'nın 'insan merkezli' koruma yaklaşımını pratikte karşılaştığı zorlukları da gözler önüne sermektedir. Kurumsal ve politik zorluklar, yerel toplulukların katılımını ve koruma programlarını etkin bir şekilde uygulamasını zorlaştırmaktadır (Freeland ve Buckley, 2010, s. 87). Bu durumu özellikle somutlaştıran bir örnek olarak Bolivya'daki Beni Biyosfer Rezervini yaratan BDT ele alınabilir. Bu rezervde yerleşik Tsimane'li topluluklar, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarında ormanı tahrip eden faaliyetlere yönelim göstermişlerdir (Gockel ve Gray, 2011, s. 22). Bu durum, anlaşmanın hedeflediği çevresel amaçların gerçekleşmesini tehlikeye atmaktadır. Dolayısıyla, Tsimane'li yerlilerin temel ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabildiği, BDT'nin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kritik bir faktördür. BDT'ler potansiyel olarak çevresel bozulma ve aşırı yoksulluk sorunlarının çözümünde umut vaat ederken, sürdürülebilir olmayan uygulamalar bu tür anlaşmaların her iki amacını da tehlikeye atabilmektedir (Hassoun ve Frank, 2010).

Madagaskar Borç-Doğa Takası Deneyimi

Madagaskar, biyoçeşitlilik açısından küresel ölçekte belirgin bir konuma sahip olup, endemik tür zenginliği ile dikkat çekmektedir. Bu eşsiz ekolojik zenginlikte, pek çok tür yalnızca bu bölgeye has olarak görülmektedir (Asiedu-Akrofi, 1991, s. 569). Literatürde belirtildiğine göre, adada saptanan yaklaşık 200.000 türün 150.000'i sadece Madagaskar'a özgüdür (WWF, 2003). Ülkenin ekonomik yapısı, uzun dönemler boyunca taşıdığı dış borç yükü nedeniyle zorlanmaktadır. Tarımsal uygulamalar, orman kaybını hızlandırırken, borç yükü de ulusal orman koruma programlarının sürekliliğini engellemiştir (Macekura, 2016, s. 58).

1986 yılında, BDT programının sunduğu olanaklar doğrultusunda, WWF'nin öncülüğünde, Madagaskar ile Dünya Bankası, Uluslararası Kalkınma Ajansı, İsviçre Kurumu, UNDP ve UNESCO ortak bir mutabakat sağlamıştır (Macekura, 2016, s. 58-59). Madagaskar hükümeti, ulusal egemenliklerini koruma konusundaki hassasiyetleriyle, uluslararası kuruluşlarla yaptığı anlaşmaları dikkatli bir şekilde müzakere etmiştir. Bu süreçte, dış müdahalelerin ulusal politika yapım süreçlerine olumsuz etkide bulunmaması için özel bir çaba sarf

²⁵ Bir alan ölçü birimi olan "akre" özellikle arazi büyüklüğü için kullanılmaktadır. Bir akre yaklaşık 4.047 metrekareye eşittir.

²⁶ Literatürde, birçok çalışma BDT'lerin egemenliğe yönelik bir saldırı olarak nitelendirilmesini ele almıştır. Detaylı bilgi için bkz. Gibson ve Curtis, 1990; Hamlin, 1989; Hryniuk, 1990.

edilmiştir. Bu mutabakat, orman kaynaklarının korunması ve borç yükünün azaltılması amacıyla, Madagaskar için stratejik bir çözüm olarak değerlendirilmiştir (Reilly, 2006; USAID, 2015). WWF'nin bölgedeki aktif varlığı, Madagaskar ile bir 'güven ortamı' inşa etmiş ve bu da söz konusu mutabakatın oluşturulmasını teşvik etmiştir (WWF, 2003).

1989 ile 1996 yılları arasında Madagaskar, Afrika'da BDT konusunda öncü bir rol üstlenmiştir. Bu süreçte CI, Missouri Botanik Bahçesi ve WWF ile iş birliği yaparak dokuz BDT anlaşması müzakere etmiş ve 11,7 milyon dolarlık bir koruma fonu oluşturmuştur (Moye ve Paddack, 2003, s. 5). Madagaskar'ın BDT uygulama süreci 1989'da başlamış ve ilk etapta belirlenen stratejik hedeflere ulaşmak için 1996'ya kadar devam etmiştir. Özellikle 1993 ve 1995 yılları, bu sürecin kritik dönüm noktaları olarak kabul edilmektedir (Cassimon, Prowse ve Essers, 2011, s. 99). Bu uygulamalar, ABD hükümeti²⁷ için küresel çevresel sürdürülebilirlik bağlamında yeni bir taahhüt anlamına gelmektedir. İlk etapta, 950.000 dolarlık bir bütçeyle 2,1 milyon dolar değerindeki borç, 1 dolar karşılığında 0.45 Cent değerinde geri alınması planlanmıştır. Bu dönüşüm oranları, Madagaskar ekonomisinin zorlukları ve uluslararası piyasa koşulları gözetilerek, yerel ve uluslararası ekonomi uzmanlarıyla yapılan kapsamlı istişareler sonucu belirlenmiştir (Sadler, 1991, s. 341).

WWF, piyasa değerinin altında bir oranla 2,1 milyon dolarlık borcu temin etmiş ve bu takas, borcun sıfırlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir (Sadler, 1991, s. 333; Moye ve Paddack, 2003, s. 5). Fonların kullanımı, ekosistem koruma amacıyla, bozulmamış tropik yağmur ormanları ve su havzalarına yönlendirilmiştir. Bu kapsamda 400 orman bekçisinin eğitimi gerçekleştirilmiş, gerekli ekipmanlar ve destek sağlanmıştır (Asiedu-Akrofi, 1991, s. 569-570; Sadler, 1991, s. 334). Özellikle Andringitra ve Marojejy Rezervleri bu programın odak noktaları arasında yer almıştır. BDT uygulamalarının çevresel etkilerini değerlendirmek amacıyla, 1998 yılında kapsamlı bir çevresel etki değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirme, BDT'nin uygulanmasının ardından orman alanlarının yüzde 15 artış gösterdiğini, yerel fauna ve flora çeşitliliğinin korunduğunu ve su havzalarının kalitesinin iyileştiğini ortaya koymuştur (Cassimon, Prowse ve Essers, 2011, s. 16-17). Ayrıca Madagaskar'ın Çevre, Su ve Ormanlar Bakanlığı'nın denetimindeki koruma alanlarının kurulması için benzer sonuçlar ortaya koyduğu ve ormanların yeniden canlandırılmasıyla karbonun tutulmasının olası yararını vurguladığı belirtilmektedir (Moye ve Paddack, 2003, s. 5-6). Ancak, WWF'nin ara raporlarına göre²⁸ Madagaskar'daki sivil toplumun kapasitesinin zayıflığı ve bu yeni uygulamaların denetlenmesi amacıyla yetkin bir STK'nın olmaması, projenin başarısını riske atan faktörler arasında yer almaktadır (Moye ve Paddack, 2003, s. 14).

Madagaskar'da ulusal orman koruma kapasitesinin artırılması amacıyla çeşitli eğitim programlarına ve kapasite geliştirme faaliyetlerine yatırım yapılmıştır. Yerel hükümetin yönetim kapasitesini artırma amacıyla, uluslararası partnerlerle kapasite geliştirme programları başlatılmıştır. Bu programlar, sürdürülebilirlik projelerinin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak için yerel yöneticilere yöneliktir. Bu programlar kapsamında 2.000'den fazla Madagaskar vatandaşı doğrudan istihdam edilmiştir (Asiedu-Akrofi, 1991, s. 570).

Seyşeller Borç-Doğa Takası Deneyimi

Seyşeller, Hindistan Okyanusu'nda yer alan Küçük Ada Gelişmekte Olan Devlet (Small Island Developing States-SIDS) olarak, 2015 yılında deniz koruma ve iklim dayanıklılığı konularına odaklanan bir BDT stratejisi uygulamıştır. Bu yaklaşım, önceki BDT projelerinin aksine, deniz ekosistemlerini koruma konusunda yeni bir

²⁷ ABD, BDT'leri gerçekleştiren en büyük bireysel alacaktır. Bu özellikle özel olarak kurulan ABD Hükümeti tesisleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Başlangıçta 'Amerika için Girişim' (Enterprise for the Americas Initiative) olarak bilinen program, 1998'de 'Tropik Orman Koruma Yasası' (TFCA) adını almış ve bu yasa, uygun GOÜ'lere ABD Hükümeti'ne olan belirli resmi borçlarından feragat etme seçenekleri sunmuştur (Sheikh, 2016, s. 11). Ayrıca, yasa tropik orman veya mercan resifi koruma faaliyetlerini yerel para biriminde desteklemek için fonlar oluşturmuştur (USAID, 2016). ABD son olarak 2019'da Tropik Orman ve Mercan Resifi Koruma Yasası altında BDT faaliyetlerini sürdürmektedir (AfDB, 2022).

²⁸ Detaylı bilgi için bkz. WWF, 1989; WWF, 2003.

yönelim belirlemiştir²⁹. Başlangıçta tropikal yağmur ormanlarının korunması için tasarlanan BDT, günümüzde deniz koruma girişimleri konusunda da yapılandırılmaktadır. Seyşeller'in bu stratejisi, BDT'yi etkin bir sürdürülebilir finansman mekanizması olarak kullanmaktadır. Ayrıca, detaylı bir Deniz Alanları Yönetim Planı (Marine Spatial Plan-MSP) ile yönetimdeki aksaklıklar giderilmiştir. (Maulida, 2022, s. 18; Booth ve Brooks, 2023, s. 1).

Bu takas Seyşeller'in, Belçika, Fransa, İtalya ve İngiltere'den gelen resmi alacaklılara olan 21,6 milyon dolarlık borcunu 20,2 milyon dolara geri almasına olanak tanımıştır (Williams, 2023, s. 29). Seyşeller anlaşması, 2012 yılında Seyşeller'in The Nature Conservancy³⁰ (TNC) ile müzakereler yapmak üzere başvurmasıyla başlamış ve üç yıl süren bir süreci kapsamıştır (SMSF, 2021). Finansmanı birkaç STK tarafından (TNC 15,2 milyon dolarlık bir kredi ve bağışçı kaynaklardan 5 milyon dolarlık bir hibe) sağlanmıştır (TNC, 2016). TNC tarafından satın alınan borç, Seyşeller için yerel para birimine dönüştürülen yeniden yapılandırılmış bir borca dönüşmüştür. Bu süreç, Seyşeller Koruma ve İklim Uyum Fonu (SeyCCAT)'in kurulmasına olanak tanımıştır (SeyCCAT, 2021). Seyşeller, bu durumu dengelemek amacıyla toplamda 21,6 milyon dolar değerinde iki adet taahhüt senedi hazırlamıştır (Convergence, 2017). Bu taahhütlerin temel amacı, TNC'ye olan borcun ödenmesini sağlamak ve SeyCCAT aracılığıyla deniz koruma ve iklim uyum faaliyetlerine finansman sağlamaktır. Müzakere sürecinin dört yıl boyunca devam etmesi, Seyşeller'in kredi değerliliğindeki pozitif değişiklikler ve katılım gösteren alacaklıların sayısındaki azalmalar, geri alım sürecinde uygulanan indirimin neden minimal olduğunu ortaya koymaktadır.

BDT'nin çevresel fayda sağlaması hususunda ise CBD (2016) ara raporuna göre Seyşeller deniz ekosisteminin %30'unun korunması yıllar içerisinde MSP'nin niceliksel çıktılarıyla (Nedopil, Yue ve Hughes, 2023, s. 12) (örneğin, balık stoku verimi, mercan resiflerinin yeniden büyümesi, türlerin bolluğu, SeyCCAT tarafından finanse edilen yerel sürdürülebilirlik projeleri üzerine raporlama) daha net bir görünüme kavuşacaktır (Silver ve Campbell, 2018, s. 241). İklim finansmanı açısından bakıldığında, takas SeyCCAT'a gelecek 20 yıl boyunca yıllık olarak yerel para birimi karşılığında 280.000 dolarlık bir yatırım yapma imkânı sağlamış ve aynı süre zarfında gelecekteki yatırımlar için 6,6 milyon dolarlık bir sermaye birikimi yapma imkânı vermiştir (Williams, 2023, s. 36-37). Buradan hareketle her ne kadar egemenlik endişeleri ve yönetim konularında erken BDT uygulamalarına göre ilerleme kaydedilse de zaman ölçeğinin uzunluğu ve dönüştürülen borç miktarı konusunda aynı başarının sağlanamadığı görülmektedir.

Borç-Doğa Takaslarının Olası Avantajları ve Dezavantajları

BDT, literatürde çeşitli teorik yaklaşımların yanı sıra uygulamada farklı stratejik boyutlarda analiz edilmektedir. Bu çeşitlilik, konu üzerine olan tartışmaların ve eleştirilerin dinamik bir yapıda devam ettiğine işaret etmektedir. BDT, borçlu ülkeler, STK ve alacaklı ülkeler için çeşitli avantajlar sunmaktadır (Bkz. Tablo 1). Borçlu ülkeler açısından, BDT'nin borç azaltma potansiyeli ekonomik istikrarın sağlanmasında kritik bir role sahip olmaktadır. BDT, sadece borcu olan ülkeye finansal kolaylıklar sunmakla kalmaz, aynı zamanda uzun vadeli ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla kendi sürdürülebilir geleceğine yatırım yapma fırsatı sunmaktadır (Booth ve Brooks, 2022, s. 2). Bu önemli koruma döngüsü, GOÜ'lerin ekonomik ve çevresel ihtiyaçlarını karşılamada koruma finansmanının etkisini artırma potansiyelini barındırmaktadır (Brears, 2022, s. 53).

BDT'ler sürdürülebilir koruma çabaları için önemli finansman yaratır (Knicley, 2012, s. 29). Bunun yanı sıra BDT'lerde alacaklılar hâlâ borçlu olan bir ülkenin uzun vadeli ekonomik istikrarına yönelik yatırım yapmayı

²⁹ Seyşeller'in gerçekleştirdiği BDT konusunda literatürde borç-okyanus takası (Debt-for-Ocean Swap) kavramı da kullanılmaktadır (Williams, 2023, s. 36).

³⁰ TNC, örneğin 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında Kosta Rika, Bolivya, Dominik Cumhuriyeti ve Peru'da çeşitli borç takaslarına ve 2004 yılında Jamaika'da bir BDT'ye dâhil olmuştur (Grund ve Fontana, 2023, s. 21).

hedeflemektedir. Artan ek iç ve dış yatırımlar, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği konusunda hayati bir öneme sahip olup; BDT'nin yarattığı çevresel katkılar, uluslararası arenada borçlu ülkelerin prestijinin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Hamlin'in (1989) belirttiği gibi, BDT uygulamaları ormansızlaşma gibi önemli çevre sorunlarını uluslararası toplumun gündemine taşımaktadır. Ayrıca, bu tür finansal araçlar küçük uluslararası kredi kuruluşları için riskli kredi profillerini hafifletmek adına sosyal bir müdahale olarak işlev görebilmektedir (Culas, 2006, s. 358).

BDT gerçekleştirilmesi durumunda borçlu ülkeler, STK'lar ve alacaklı ülkeler için bir dizi dezavantaj ortaya çıkabilmektedir. Borçlu ülkeler, indirimli borç azaltma olasılığını karşılarken, BDT'lerin erken dönem eleştirileri, bu süreçlerin enflasyonist etki yaratacağı endişesine işaret etmektedir. Ancak, enflasyon riski eleştirisi, nakit yerine tahvil çıkarılmasının bu sorunu sınırlandırdığına dikkat çeken Asiedu-Akrofi'nin (1991, s. 577) çalışmasıyla gösterilmektedir³¹. Aynı zamanda, yerel ve yabancı çevre grupları arasındaki iş birlikleri, iç likiditenin artışıyla dengeleyerek bu riski azaltmaktadır. Bu itirazlar, BDT'lerin uygulanmasını tartışmalı hale getiren önemli konulardır bu da uluslararası literatürde farklı görüşleri beraberinde getirmektedir (O'Neill ve Sunstein, 1992, s. 107).

BDT uygulamasında borçlu ülkeler, yüksek enflasyon oranları, kredi değerliliğini iyileştirme ihtiyacı ve 'fazla geri ödeme' riski gibi çoklu zorluklarla karşı karşıya gelirken; bu faktörlerin ötesinde, egemenlik konusunda halkın yanıltıcı bir temsil ile karşı karşıya kalma olasılığı da ciddi bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır (Rosebrock ve Sondhof, 1991, s. 87; Thapa ve Thapa, 2002, s. 240). Doğanın korunması amacıyla bireylerin çevre dostu yaşam biçimlerine yönlendirilmesi endişesi, devletin özgürlükleri kısıtlama potansiyeline dair olan ve eşitlik ile adaleti teşvik etmek amacıyla otoriter bir yönetim biçiminin benimsenebileceği korkusunun ekolojik tartışmalara yansıyan bir yönüdür (Tan, 2018, s. 61). Bu çerçevede, BDT uygulanırken doğal kaynaklara özel statü tanınması önemlidir. Egemenlik sorunlarının önüne geçmek ve yerel toplulukların özerkliğini dikkate almak başarılı bir BDT için ön koşul oluşturmaktadır.

STK'lar için, BDT döviz indirimleri sunarak maliyetlerin azaltılmasına imkân vermektedir. Aynı zamanda, bu takaslar ulusal egemenlik için tehdit oluşturmazken (Potier, 1991, s. 218) koruma misyonunu yerine getirmek için uygun teşviklere sahip yerel STK'lara uygulama sorumluluğunu devretmektedir (Knicley, 2012, s. 32). Bu tür işlemler, ilgili ülkelerdeki STK'lar arasındaki bağları güçlendirmiş ve bu kuruluşlara daha önce sahip olmadıkları siyasi ve ekonomik alanlarda yeni kaldıraç ve uzmanlık sağlamıştır (Sadler, 1991, s. 341). Alacaklı ülkeler açısından, BDT mekanizması, borcun belirli bir kısmının affedilmesi için kabul edilebilir bir yol sunmakta, bu da alacaklıların ayırmak zorunda olduğu kredi zarar rezervlerini sınırlayarak borç yükünü hafifletmektedir (Volz vd., 2021). Bu süreç, borçlu ülkelerle olan stratejik ilişkilerin derinleştirilmesine ve finansal kurumların gelecekteki çevresel yatırımlara daha hazırlıklı yaklaşmalarına katkıda bulunmaktadır. STK'lar için yatırım maliyetlerinin azalması bir avantaj olmasına rağmen, yatırım fırsatlarında kısıtlamalar, enflasyon riski, döviz kuru dalgalanmaları ve yüksek işlem maliyetleri önemli dezavantajlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, ülkelerin taahhütlerini yerine getirmeme riski, STK'ların BDT sürecinde karşılaşılabileceği başka bir engel olarak belirtilmektedir (Dogse ve von Droste, 1990, s. 18).

Alacaklı ülkelerde ise, BDT'nin getirdiği en büyük avantaj, yüksek riskli borçların defterlerden silinmesi ve borçlu ülke ile olan ilişkilerin iyileştirilmesidir. Ancak, bu fırsatlar ahlaki risk, azalan borç hizmeti disiplini ve bedavacılık probleminden dolayı fayda sağlama gibi potansiyel zorlukları da beraberinde getirir. Sonuç olarak, BDT'nin faydaları kadar dezavantajları da dikkate alınmalıdır. Bu dezavantajlar, ilgili ülkelerin ekonomik, sosyal ve çevresel dengelerini doğrudan etkileyebilir. Bu nedenle, BDT'nin tam olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

³¹ Bu dengeleme stratejilerine ek olarak, borsa üzerinde hacim kısıtlamaları da kontrol mekanizması olarak etkili bir yöntem sunar (Post, 1990).

Tablo 1

Borç-Doğa Takasının Olası Avantajları ve Dezavantajları

Olası Avantajlar	Olası Dezavantajlar
Borçlu ülke	
İndirimli borç azaltma	Yüksek enflasyon riski
Tepkisel ek yatırımlar	Yerli yatırımların göz ardı edilmesi
Kredi notunun yükseltilmesi	Fazla geri ödeme riski
Çevresel avantajlar	Her türlü borç pazarlığına halktan olumsuz tepkiler
Uluslararası olumlu imaj	Egemenlik konularında halka yanlış temsil riski
Politika yapıcılar ve bankacılar arasında yükselen çevre bilinci	Doğal kaynakların korunma adı altında kısıtlanması
	Küçük takas işlemlerinin temel kaynak israfını engellemekte yetersiz kalması
1.1 Alacaklı ülke	
Sorunlu borçların defterden silinmesi	Bilançolarında olası zararlar
Borçlu ülkeyle ticari ilişkilerin geliştirilmesi	Ahlaki tehlike (azalan borç ödeme disiplini)
Finans ve çevreyi bir araya getirebilen bankaların, geleceğin çevre yatırımlarına daha hazır olması	Diğer bankaların "bedavacılığa" dayalı faydalarını sürdürme riski
Olumlu niyet (eğer borçlar silinirse)	
1.2 Koruma yatırımcısı STK	
Mali bilgi birikimi	Sınırlı yatırım olanakları
Uluslararası olumlu imaj ve tanıtım	Enflasyonla ilgili riskler
Banka ve finans kuruluşlarıyla güçlenen ilişkiler	Yüksek pazarlık maliyetleri (uzun süren müzakereler)
Döviz bazlı indirimle yatırım maliyetlerinin düşürülmesi	Döviz kuru dalgalanma riski
	Ülkelerin verdiği taahhütleri yerine getirme riski
	BDT'lerin temel kaynak israfını engellemekte yetersiz kalması

Kaynak: Dogse ve von Droste, 1990; Brears, 2022'den yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu tür programların teşvik edilmesi borç geri ödeme kapasitesini artırmayı ve böylece ekonomik büyümeyi teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Post, 1990). Ancak, düşük gelirli ülkelerde bu tür programlar uygulanmadığında, orman alanlarının tarım veya mera arazilerine dönüştürülmesine veya endüstriyel ve stratejik maden çıkarılmasına yol açabilmektedir (Thapa, 1998, s. 251; Peet, 2009; Simmons vd., 2021, s. 469).

Sonuç

Dünyanın korunması ve ekolojik dengenin sağlanması, artık küresel bir sorumluluk ve kamusal bir yükümlülük olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sorumlulukları arasında sürdürülebilir enerjiye geçiş, çevre dostu teknolojilere yatırım ve çevresel politika ile düzenlemelerin etkin uygulanması yer almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, BDT gibi finansman mekanizmaları da bu tür küresel hedeflere ulaşmada önemli bir potansiyel taşımaktadır.

BDT'nin 21. yüzyılın her geçen gün karmaşıklaşan borç ve çevresel sorunlarıyla başa çıkmak için önemli bir enstrüman olduğu ve bu nedenle daha sık ve büyük ölçekte kullanılması gerektiği düşünülmektedir. Mevcut BDT uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma için bir araç olarak borç yükünü önemli ölçüde azaltma konusunda tek başına yeterli olmadığı incelenen ülkeler itibarıyla de görülmektedir.

Uygulamalar egemenlik endişeleri, yönetim, zaman ölçeği, düşük dönüştürülmüş miktarlar ve çevresel faydalar çerçevesinde değerlendirildiğinde ise farklı unsurlar dikkat çekmektedir. Ülkelerin egemenlik endişelerine yönelik kaygılar erken dönem BDT uygulamalarında sıkça yer alırken, sonraki uygulamalarda bu tür endişelerin daha az görüldüğü bilinmektedir. Bir başka dikkate değer nokta da anlaşmaların müzakere süreçlerinin uzunluğudur. Bu uzun süreçler, genellikle ilgili ülkelerin etkin müzakere mekanizmalarına ve kapasitelere sahip olmadıklarına işaret etmektedir. Bu müzakere süreçleri ve çoklu paydaşların varlığına dair deneyimler, BDT'nin ülke bazında nasıl işlediğine ve hangi faktörlerin daha etkili sonuçlar elde edilmesini engellediğine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Ülke örnekleri ve mevcut araştırmalar, BDT'nin katılımcı taraflara belirli faydalar sağladığını, ancak bu faydaların gerçekleşebilmesi için dikkat edilmesi gereken çeşitli faktörler olduğunu göstermektedir. Etkin ve sürdürülebilir bir süreç için, kaynakların verimli bir şekilde yönetilmesi, yerel paydaşların aktif katılımı ve aynı zamanda uluslararası paydaşlar ve çok taraflı anlaşmaların etkin bir şekilde entegrasyonu gereklidir. Özellikle GOÜ'lerde, STK'lar ve yerel topluluklar bu süreçte kritik bir rol oynamaktadır. Yönetişim kalitesi, STK'lar sayesinde, yönetim kalitesi genellikle doğrudan iyileşmekte ve bu da sürecin daha şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır.

Başta belirtildiği gibi, BDT'nin tarihsel gelişimi incelendiğinde, bu mekanizmanın zamanla nasıl evrildiğini ve karşılaştığı zorlukları nasıl aştığını görmek mümkündür. Mevcut BDT uygulamaları, bu geçmiş değişimin bir yansıması olarak değerlendirilmekte ve BDT'nin gelecekteki potansiyeline dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu süreçte, özellikle 2000'lerin başından itibaren BDT, ekolojik kaygılar nedeniyle daha geniş bir kapsamda kullanılmaya başlamıştır. Bu evrim, BDT'nin etkinliğini artırmak ve genel olarak çevresel sorunlara daha geniş bir perspektiften yaklaşmak için yeni fırsatlar sunmaktadır.

İlerleyen dönemlerde BDT'nin etkinliğinin artırılması ve daha kapsamlı bir şekilde kullanılması için, özellikle uluslararası iş birliği, kapasite geliştirme, teknoloji transferi, finansman ve bilgi paylaşımı gibi unsurlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu unsurların etkin bir şekilde yönetilmesi, BDT'nin potansiyelini en üst seviyede kullanmasına olanak tanıyacaktır. Sonuç olarak, BDT'nin ileride göstereceği performans, ulusal ve uluslararası düzeylerde gerçekleştirilen iş birlikleriyle ve uygulanan politikalarla doğrudan ilişkili olacaktır.

Kaynakça

- Affolder, N. (2012). Transnational conservation contracts. *Leiden Journal of International Law*, 25(2), 443-460. doi: <https://doi.org/10.1017/S092215651200012X>
- African Development Bank- AfDB (2022). African economic outlook 2022. Erişim adresi: <https://www.afdb.org/en/knowledge/publications/african-economic-outlook>.
- Asiedu-Akrofi, D. (1991). Debt-for-nature swaps: extending the frontiers of innovative financing in support of the global environment. *The International Lawyer*, 25(2), 557-586. Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/intlyr25&div=43&id=&page=>
- Baldwin, C., Jones, M. ve Jessop, S. (2022). Bankers bet billions on new wave of debt-for-nature deals. Reuters. Erişim adresi: <https://www.reuters.com/business/cop/bankers-bet-billions-new-wave-debt-for-nature-deals-2022-11-17/>

- Bedarff, H., Holznagel, B. ve Jakobeit, C. (1989). Debt-for-nature swaps: environmental colonialism or a way out from the debt crisis that makes sense?, *Verfassung und Recht in Übersee/Law and Politics in Africa, Asia and Latin America*, 22(4), 445-459. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/43109906>
- Booth, M. ve Brooks, C. M. (2023). Financing marine conservation from restructured debt: a case study of the Seychelles. *Frontiers in Marine Science*, 10(3), 2-31. Erişim adresi: doi: 10.3389/fmars.2023.899256
- Brears, R. C. (2022). Debt-for-nature swaps financing nature-based solutions. In *financing nature-based solutions: exploring public, private, and blended finance models and case studies*, 51-73. doi: 10.1007/978-3-030-93325-8_4
- Cassimon, D., Prowse, M. ve Essers, D. (2011). The pitfalls and potential of debt-for-nature swaps: A US-Indonesian case study. *Global Environmental Change*, 21(1), 93-102. doi: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.10.001>
- Cody, B. A. (1988). Debt-for-nature swaps in developing countries: an overview of recent conservation efforts. (Congressional Research Service Report No. 129). Library of Congress web sitesinden erişildi: <https://policycommons.net/artifacts/1169268/energizing-third-world-economies/1722400/>
- Conservation International. (1990 Temmuz). Debt-for-nature agreement between conservation international and the republic of Madagascar. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/24113024>
- Conservation International. (CI). (1987 Aralık). Bolivia debt-for-nature swap- Bolivia-CI swap: 1987. Erişim adresi: <https://www.washingtonpost.com/archive/business/1987/07/14/a-debt-swap-of-a-different-nature-for-bolivia/66073e32-0b77-4b8f-b150-d7cb7cee3478/>
- Convention on Biological Diversity (CBD). (2016 Eylül). Seychelles fact sheet. Convention on Biological Diversity (CBD). Erişim adresi: <https://www.cbd.int/doc/meetings/mar/soiom-2016-01/other/soiom-2016-01-seychelles-01-en.pdf>
- Convergence, (2017 Mart). Seychelles debt conversion for marine conservation and climate adaptation. Erişim adresi: <https://www.convergence.finance/resource/seychelles-debt-conversion-for-marine-conservation-and-climate-adaptation-case-study/view>
- Culas, R. J. (2006). Debt and deforestation: A review of causes and empirical evidence. *Journal of Developing Societies*, 22(4), 347-358. doi: <https://doi.org/10.1177/0169796X06071524>
- d Chamon, M., Thakoor, V. V. ve Zettelmeyer, J. (2022). Debt-for-climate swaps: analysis, design, and implementation. *IMF Working Papers*, 2022(162), 22-39. Erişim adresi: https://www.greenfinanceplatform.org/sites/default/files/downloads/resource/Debt-for-Climate%20Swaps%20Analysis%2C%20Design%2C%20and%20Implementation_IMF.pdf
- Deacon, R. T. ve Murphy, P. (1997). The structure of an environmental transaction: the debt-for-nature swap. *Land Economics*, 73(1), 1-24. doi: <https://doi.org/10.2307/3147074>

- Desai, S. (2023). Drowning in debt: understanding debt-for-climate swaps through a case study of the belize blue bond. Erişim adresi: <https://repository.upenn.edu/handle/20.500.14332/43502>
- Dessy, S. E. ve Vencatachellum, D. (2007). Debt relief and social services expenditure: the african experience, 1989–2003. *African Development Review*, 19(1), 200-216. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8268.2007.00154.x>
- Didia, D. (2001). Debt-for-nature swaps, market imperfections, and policy failures as determinants of sustainable development and environmental quality. *Journal of Economic Issues*, 35(2), 477-486. doi:10.1080/00213624.2001.11506382. S2CID 156065544.
- Dogsé, P. ve Droste, B. V. (1990). Debt-for-nature exchanges and biosphere reserves: experiences and potential. *MAB digest*, 12(6). Erişim adresi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000092771>
- Essers, D., Cassimon, D. ve Prowse, M. (2021). Debt-for-climate swaps: Killing two birds with one stone?. *Global Environmental Change*, 71, 102407. doi: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102407>
- Fenton, A., Wright, H., Afionis, S., Paavola, J. ve Huq, S. (2014). Debt relief and financing climate change action. *Nature Climate Change*, 4(8), 650-653. doi: <http://dx.doi.org/10.1038/nclimate2303>
- Freeland, S. ve Buckley, R. P. (2010). Debt-for-development exchanges: using external debt to mitigate environmental damage in developing countries. *Hastings W., 16 West Northwest Journal of Environmental Law*, Winter 2010, 32(4), 77-101. Erişim adresi: https://repository.uclawsf.edu/hastings_environmental_law_journal/vol16/iss1/4
- Fucà, R., Cubico, S., Ardolino, P. ve Rosiello, F. (2023). The sustainable material culture (smc): a review. 21(3), 45-61. doi: <https://doi.org/10.20944/preprints202309.0956.v2>
- Gibson, J. E. ve Curtis, R. K. (1990). A debt-for-nature blueprint. *Colum. J. Transnat'l L.*, 331(28). 59-89. Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cjtl28&div=28&id=&page=>
- Gockel, C. K. ve Gray, L. C. (2011). Debt-for-nature swaps in action: Two case studies in Peru. *Ecology and Society*, 16(3), 13–29. doi: 10.5751/ES-04063-160313
- Greener, L. P. (1991). Debt-for-nature swaps in Latin American countries: the enforcement dilemma. *Conn. J. Int'l L.*, 7(123). Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/conjil7&div=10&id=&page=>
- Grigoryan, E., Hasannudin, Z. A., Isgut, A., Martin, P. ve Morris, D. (2021). Debt-for-climate swaps as a tool to support the implementation of the Paris Agreement (Teknik rapor). ESCAP adresinden erişildi: <https://ideas.repec.org/p/unt/pbmpdd/pb121.html>.
- Grund, S. ve Fontana, S. (2023). Debt-for-nature swaps: the belize 2021 deal and the future of green sovereign finance (May 4, 2023). *Capital Markets Law Journal*. Erişim adresi: <https://ssrn.com/abstract=4437615>

- Hamlin, T. B. (1989). Debt-for-nature swaps: a new strategy for protecting environmental interests in developing nations, *Ecology Law Quarterly* 16(5), 1065–1088. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/24113024>
- Hansen, S. (1989). Debt for nature swaps—overview and discussion of key issues. *Ecological Economics*, 1(1), 77-93. doi: [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(89\)90025-6](https://doi.org/10.1016/0921-8009(89)90025-6)
- Hassoun, N. ve Frank, M. (2010). Are Debt for Climate Swaps Morally Permissible? Yayınlanmamış ders notu, Carnegie Mellon University, ABD. Erişim adresi: https://orb.binghamton.edu/philosophy_fac/15
- Helpman, E. (1988). The simple analytics of debt-equity swaps. *The American Economic Review*, 79(3), 440-451. Erişim adresi: <https://policycommons.net/artifacts/1383819/the-simple-analytics-of-debt-equity-swaps/1998082/>
- Hrynik, T. J. (1990). Debt-for-nature swaps: effective but not enforceable. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 22(4), 141-163. Erişim adresi: <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol22/iss1/7>
- Kahn, J. R. ve McDonald, J. A. (1995). Third-world debt and tropical deforestation. *Ecological Economics*, 12(2), 107-123. doi: [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(94\)00024-P](https://doi.org/10.1016/0921-8009(94)00024-P)
- Kaiho, K. (2023). An animal crisis caused by pollution, deforestation, and warming in the late 21st century and exacerbation by nuclear war. *Heliyon*, 9(4). 1-10. doi: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e15221>
- Knicley, J. E. (2012). Debt, nature, and indigenous rights: Twenty-five years of debt-for-nature evolution. *Harv. Envtl. L. Rev.*, 36, 79-122. Erişim adresi: <https://journals.law.harvard.edu/elr/>
- Liu, Y. (2022, Ocak). *Sustainability evaluation of transformer insulating liquid against UN SDGs* (Yüksek Lisans tezi). ProQuest Dissertations and Theses veri tabanından erişildi. (UMI No. 323128)
- Lovejoy, T. (1984, 4 Kasım). Aid debtor nations' ecology, *The New York Times*, s. A31.
- Lovejoy, T. E. (1998). The global environment: Opportunities or constraints?. *Macalester International*, 6(1), 7-29. Erişim adresi: <http://digitalcommons.macalester.edu/macintl/vol6/iss1/7>
- Macekura, S. (2016). Crisis and opportunity: Environmental NGOs, debt-for-nature swaps, and the rise of people-centred conservation. *Environment and History*, 22(1), 49-73. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/24810810>
- Mahony, R. (1992). Debt-for-nature swaps: who really benefits? *The Ecologist*, 22(3), 97-103. doi: <https://doi.org/10.3197/096734016X14497391602206>
- Maulida, L. S. (2022). The feasibility of the debt-for-nature swap as a climate finance instrument. 32(5), 1-22. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4283028>

- Mitchell, T. (2015). Debt swaps for climate change adaptation and mitigation: A Commonwealth proposal. 5(1), 17-32. doi: <https://doi.org/10.14217/5js4t74262f7-en>
- Model, R. (1990). Debt-for-nature swaps: environmental investments using taxpayer funds without adequate remedies for expropriation. *U. Miami L. Rev.*, 45, 1195-1240. Erişim adresi: <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol45/iss5/9>
- Moye, M. ve Paddock, J. P. (2003, Mart). Madagascar's experience with swapping debt for the environment: Debt-for-nature swaps and heavily indebted poor country (HIPC) debt relief (Abstract). Akademik Konferansta sunulan bildiri, Durban, South Africa, Erişim adresi: 13.1027/918-4-219-33917
- Nedopil, C., Yue, M. ve Hughes, A. C. (2023). Are debt-for-nature swaps scalable: Which nature, how much debt, and who pays?. *Ambio*, 1-16. doi: <https://doi.org/10.1007/s13280-023-01914-4>
- O'Neill, C. A. ve Sunstein, C. R. (1992). Economics and the environment: Trading debt and technology for nature. *Colum. J. Envtl. L.*, 17(2), 93-121. Erişim adresi: <https://digitalcommons.law.seattleu.edu/faculty/416>
- Occhiolini, M. (1990). *Debt-for-nature swaps. policy, research, and external affairs* (2nd ed.). Washington, DC: Companies, Inc.
- Odeh, L. E. (2010). A comparative analysis of Global North and Global South economies. *Journal of Sustainable Development in Africa*, 12(3), 338-348. Erişim adresi: <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/full/10.5555/20103354810>
- OECD, (2007). Lessons learnt from experience with debt-for-environment swaps in economies in transition. OECD web sitesinden erişilen adres: https://greenfdc.org/wp-content/uploads/2021/01/Yue-2021_Debt-for-nature-swaps-BRI-1.pdf
- OECD, (2020). Building back better: A sustainable, resilient recovery after COVID-19. OECD Publishing. OECD web sitesinden erişilen adres: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/buildingback-better-a-sustainable-resilient-recovery-after-covid-19-52b869f5/>
- Page, D. (1990). Debt-for-Nature Swaps: Experience gained, lessons learned. *International Environmental Affairs*, 1(4), 275-288. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5930.2012.00573.x>
- Peet, R. (2009). *Unholy trinity: the IMF, World Bank and WTO*. Berlin: Bloomsbury Publishing.
- Post, M. (1990). The debt-for-nature swap: a long-term investment for the economic stability of less developed countries. In *Int'l L.*, 24(5), 1071-1098. Erişim adresi: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/intlyr24&div=82&id=&page=>
- Potier, M. (1991). Debt-for-nature swaps. *Land Use Policy*, 8(3), 211-213. doi:10.1016/0264-8377(91)90034-G
- Reilly, W. (2006). Using international finance to further conservation: The first 15 years of debt-for-Nature swaps. *Oxford Press*. 197-214. doi: 10.1093/0195168003.003.0010

- Rosebrock, J. ve Sondhof, H. (1991). Debt-for-nature swaps: A review of the first experiences. *Intereconomics*, 26(2), 82-87. doi: <http://dx.doi.org/10.1007/BF02929541>
- Sadler, R. M. (1990). Debt-for-nature swaps: Assessing the future. *J. Contemp. Health L. ve Pol'y*, 12(6), 299-319. Erişim adresi: <https://scholarship.law.edu/jchlp/vol6/iss1/19>
- SeyCCAT (2021). "Seyccat investment policy," in Seychelles Climate and conservation adaptation and trust (SeyCCAT). Erişim adresi: https://seyccat.org/wp-content/uploads/2018/11/SeyCCAT-Investment-Policy_Sept-2018.pdf
- Sguazzin, A. ve White, N. (2023). Gabon plans \$700 million debt swap to fund marine conservation. Erişim adresi: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-21/gabon-is-in-talks-to-fund-marine-conservation-through-debt-swap?leadSource=verify%20wall>
- Sheikh, P. A. (2016). Debt-for-nature initiatives and the tropical forest conservation ACT (TFCA): Status and implementation. Erişim adresi: <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31286.pdf>
- Silver, J. J. ve Campbell, L. M. (2018). Conservation, development and the blue frontier: The Republic of Seychelles' debt restructuring for marine conservation and climate adaptation program. *Int. Social Sci. J.*, 68 (229-230), 241-256. doi: <https://doi.org/10.1111/issj.12156>
- Simmons, B. A., Ray, R., Yang, H.ve Gallagher, K. P. (2021). China can help solve the debt and environmental crises. *Science*, 371(6528), 468-470. doi: <https://doi.org/10.1126/science.abf4049>
- SMSP, (2021). *The Seychelles marine spatial plan*. Erişim adresi: <https://seymsp.com>
- Sommer, J. M., Restivo, M. ve Shandra, J. M. (2020). The United States, bilateral debt-for-nature swaps, and forest loss: A cross-national analysis. *The Journal of Development Studies*, 56(4), 748-764. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/00220388.2018.1563683>
- Standing, A. (2022). Debt-for-nature swaps and the oceans: The belize blue bond. *Coalition for Fair Fisheries Arrangements*, Erişim adresi: <https://www.cffacape.org/publications-blog/debt-for-nature-swaps-and-the-oceans-the-belize-blue-bond>
- Steele, P. ve Patel, S. (2020). Tackling the triple crisis. using debt swaps to address debt, climate and nature loss post-COVID-19 (IIED). In *Economics*, Published by IIED. Erişim adresi: <https://pubs.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/16674IIED.pdf>
- Stone, M. ve Saxena, S. (2020). Special series on fiscal policies to respond to covid-19 preparing public financial management systems for emergency response challenges 1. *Int Monet Fund*, 24(2), 1-6. Erişim adresi: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/covid19-special-notes/special-series-on-covid19-preparing-public-financial-management-systems-for-emergency-response.ashx>
- Tan, G. D. (2018). Ekolojik kriz karşısında devletin rolü üzerine ideolojik bir tartışma. *Uluslararası İlişkiler*, 13(59). 49-63. doi: 10.33458/uidergisi.523829

- Thapa, B. (1998). Debt-for-nature swaps: An overview. *The International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 5(4), 249-262. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/13504509809469990>
- Thapa, S. ve Thapa, B. (2002). Debt-for-nature swaps: Potential applications in Nepal. *The International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 9(3), 239-255. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/13504500209470120>
- The Commonwealth Small States Centre of Excellence, Case Study Debt-for-Nature Finance Swap (2019). Erişim adresi: <https://seyccat.org/wp-content/uploads/2019/07/SSCOE-Debt-for-Nature-Seychelles-Case-Study-final.pdf>.
- TNC. (2016). Seychelles Investing for resiliency in The nature conservancy (TNC). Erişim adresi: <https://www.cbd.int/doc/meetings/mar/soiom-2016-01/other/soiom2016-01-seychelles-01-en.pdf>
- UNDP. (2017). Debt for nature swaps. Erişim adresi: http://www.undp.org/content/dam/sdfinance/doc/Debt%20for%20Nature%20Swaps%20_%20UNDP.pdf
- USAID. (2015). Eligibility requirements for TFCA agreements. Erişim adresi: <https://www.usaid.gov/biodiversity/TFCA/eligibility-requirements>
- Volz, U., Akthar, S., Gallagher, K. P., Griffith-Jones, S., Haas, J. ve Kraemer, M. (2021). Debt relief for a green and inclusive recovery (Technical report). Heinrich-Böll-Stiftung; SOAS, University of London web sayfasından erişildi: <https://eprints.soas.ac.uk/34346/1/DRGR-report.pdf>
- Williams, M. (2023). Financing the blue economy: impacts and implications for gender equality and women's empowerment in the global south. Erişim adresi: <https://dawnnet.org/wp-content/uploads/2023/01/20230127-Financing-the-Blue-Economy-Discussion-Paper-48.pdf>
- World Wild Fund, (2003). Madagascar dry forest ecoregion program: Plan for biodiversity conservation in the spiny forest ecoregion. Action Plan for WWF (2003–2006). Erişim adresi: https://wwf.panda.org/discover/our_focus/forests_practice/?gclid=EAIaIQobChMI5dqt2q2lggMVjFxBAh3bwwgsEAAYAiAAEgK6efD_BwE
- World Wildlife Fund, (1989, Ağustos). Madagascar Fact Sheet 2. (Issue brief No. 2). Madagascar, MD: Martina Luppiner.
- Yue. M. U. E. ve Nedopil Wang, C. N. (2021). Debt-for-nature swaps: A triple-win solution for debt sustainability and biodiversity finance in the Belt and Road Initiative (BRI)?, Green BRI Center ve International Institute of Green Finance (IIGF) web sitesinden erişildi: https://greenfdc.org/wp-content/uploads/2021/01/Yue-2021_Debt-for-nature-swaps-BRI-1.pdf
- Yücel, G. ve Kurnaz, L. (2021). *Yeni gerçeğimiz sürdürülebilirlik* (2. bs.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Extended Abstract

Purpose

This article addresses the emergence of the Debt-for-Nature Swap (DNS) mechanism in the late 1980s and how it influenced the approaches of low and middle-income countries towards their external debt obligations, and the perspectives it introduced to environmental and social issues. The primary focus is on the DNS mechanism, which aims to bridge economic growth and sustainable development. This study thoroughly examines the operation, advantages, and limitations of the DNS while also targeting an evaluation of its promised environmental contributions. By emphasizing the importance of international solidarity in overcoming global ecological degradation, the article will delve into the potential of the DNS in enhancing ecological sensitivity in developing countries and its position in Turkish literature.

Design and Methodology

The present research, “A Solution to Environmental Issues: Debt-for-Nature Swap (DNS),” is rooted in a conceptual framework and takes on a descriptive design, aiming to explore the multifaceted intricacies of the DNS mechanism in depth. The foundational premise is built on the assertion that a mere focus on the economic benefits of external financing is not comprehensive enough to foster sustainability. This viewpoint makes the case for a broader approach, emphasizing the integration of encompassing perspectives on environmental and societal challenges into external financing modalities.

Our methodology hinges on an astutely devised thematic categorization. We delve into DNS practices, breaking them down into five salient themes, each vital to the understanding and effectiveness of DNS:

1. Sovereignty concerns and how they influence DNS agreements,
2. Governance structures underpinning these swaps,
3. Temporal scales that determine their longevity and impact,
4. Low conversion rates, elucidating the financial nuances, and
5. The tangible environmental dividends that countries gain.

To bring depth and provide a nuanced understanding, this thematic exploration is further supplemented with a comparative lens, examining three countries’ individual trajectories with DNS. Bolivia is spotlighted for its trailblazing initiatives in DNS, Madagascar stands out with its diverse applications across numerous conservation realms, and Seychelles is highlighted for crafting and implementing a more evolved DNS model that could set precedents for others.

For data collection, we’ve embarked on a meticulous journey, combing through a vast array of scholarly publications, detailed case studies, and authoritative reports chronicling the DNS exploits in the aforementioned nations. Our analytical strategy is twofold: we merge qualitative evaluations, majorly leaning on thematic content dissection, with quantitative assessments that seek to quantify the DNS’s environmental dividends.

Findings

The global responsibility of preserving the Earth and maintaining ecological balance is now universally acknowledged. Developed and developing countries alike are increasingly prioritizing sustainable energy transitions, investments in eco-friendly technologies, and robust environmental policies. As a result, financing mechanisms, especially the DNS, are emerging as pivotal tools to reach such global sustainability goals.

Our study indicates that the DNS, given the intricate environmental and debt-related challenges of the 21st century, demands more frequent and large-scale utilization. However, current DNS practices, when analyzed in various countries, appear insufficient in significantly reducing the debt burden for sustainable growth and environmental protection.

When evaluated through lenses of sovereignty concerns, governance, time scales, and ecological benefits, DNS showed evolving dynamics. Concerns of national sovereignty that were prevalent in early DNS implementations have seen a decline in recent years. Another noteworthy observation is the elongated negotiation periods for DNS agreements, pointing to a lack of effective negotiation capacities in participating countries.

Country-based studies and existing research highlighted that while DNS offers palpable benefits to participants, its effectiveness is contingent upon several factors. For a streamlined and sustainable DNS process, efficient resource management, active local stakeholder participation, and integration of international stakeholders and multilateral agreements are crucial. Especially in developing countries, NGOs and local communities play a pivotal role, often enhancing governance quality and transparency.

Historically, the evolution of DNS exhibits its adaptability and resilience against challenges faced. Current DNS practices, reflective of its historical progression, provide insights into its future potential and probable evolutions. Emphasizing the need for international collaboration, capacity building, technology transfer, and information sharing, it's evident that the success of future DNS will be closely tied to both national and international partnerships and the policies they cultivate.

DNS experiences in Bolivia, Madagascar, and Seychelles offer insights into sustainable financing mechanisms for environmental conservation. Bolivia faced challenges with DNS primarily due to misconceptions about land sovereignty and a lack of local stakeholder engagement. Madagascar, renowned for its unique biodiversity, collaborated with various international entities, directing funds towards forest conservation efforts. Seychelles took a novel approach, emphasizing marine ecosystem protection and climate resilience.

Research Limitations

This study on the DNS practices in Bolivia, Madagascar, and Seychelles offers valuable insights but has several limitations. The focus on only three countries might limit the generalizability of results to other global contexts. Historical data used might not capture all nuances of early DNS implementations. While various stakeholder views are considered, local community perspectives might be underrepresented. The research leans more towards qualitative insights, possibly missing out on quantitative depth. The dynamic nature of DNS means findings might evolve over time, and external global factors could impact the outcomes observed. Lastly, potential biases or misconceptions, especially concerning sovereignty concerns in Bolivia, might influence interpretations. Readers should consider these constraints when applying findings to broader scenarios.

Implications (Theoretical, Practical, and Social)

Theoretical Implications:

- The DNS experiences from Bolivia, Madagascar, and Seychelles contribute to the broader literature on environmental finance, emphasizing the importance of stakeholder engagement and nuanced governance in ensuring effective outcomes. Further research could draw upon these insights to develop comprehensive models or theories that account for socio-political intricacies within DNS agreements.

- The dynamic interplay between national sovereignty and environmental conservation, as evidenced especially in Bolivia, could serve as a foundational base for scholars exploring the intersections of international relations, economics, and environmental studies.

Practical Implications:

- Stakeholders should recognize the significance of local community engagement in DNS negotiations. Leveraging local knowledge can result in more context-sensitive and sustainable conservation efforts.
- Effective and transparent communication is crucial to counter misconceptions, as seen in Bolivia's case. Future DNS negotiations should prioritize clear communication channels to prevent misunderstandings.
- Seychelles' emphasis on marine conservation signals the versatility of DNS. Policy makers and environmental planners can diversify their conservation focus, incorporating both terrestrial and aquatic ecosystems.

Social Implications:

- The study underscores the need for balancing economic relief with environmental protection, which can have broader societal implications. Ensuring that local communities do not bear the brunt of conservation activities by providing alternative livelihoods can lead to more inclusive conservation.
- The research advocates for a participatory approach, where local communities play an active role in shaping and implementing DNS agreements, thus fostering community ownership and enhancing the potential for long-term success.
- On a global scale, promoting the understanding that DNS is not just a financial tool but also a mechanism to bolster international cooperation can lead to stronger diplomatic relations, fostering a collective commitment to environmental sustainability.

By acknowledging and acting on these implications, nations can optimize the potential of DNS, ensuring that it serves both their economic and environmental aspirations while fostering holistic societal growth.

Originality/Value

To the best of our knowledge, there has not been a dedicated study on DNS in the Turkish literature. This research offers a modest yet valuable contribution by shedding light on DNS's framework, underlining its significance and applicability. By examining the experiences of countries such as Bolivia, Madagascar, and Seychelles, this study provides insights into DNS's multifaceted nature and its potential repercussions. Within the Turkish context, it aims to bridge an existing gap in the literature, hoping to inspire further research on the topic. By focusing on a mechanism that seeks alternative solutions to environmental challenges, this work introduces a fresh perspective to the Turkish environmental discourse and adds a nuanced understanding of DNS's potential within the local setting.

Araştırmacı Katkısı: Ebru BİLGİN (%100)

Teşekkür: Bu çalışmayı okuyup eleştirilerini esirgemeyen Prof. Dr. M. Umur TOSUN ve Prof. Dr. İ. Erdem SEÇİLMİŞ'e değerli katkıları için teşekkürlerimle..